

Anexa nr. 3 la ordinul ministrului educației naționale nr. 5001 / 02.12.2014

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

**Programa școlară
pentru disciplina**

**RELIGIE
CULTUL ORTODOX
Clasele a III-a și a IV-a**

București, 2014

Notă de prezentare

Programa școlară pentru disciplina *Religie – cultul ortodox* reprezintă o ofertă curriculară pentru clasele a III-a și a IV-a din învățământul primar. Disciplina este prevăzută în planul-cadru de învățământ în aria curriculară *Om și societate*, având un buget de timp de 1 oră/săptămână, pe durata unui an școlar.

Programa disciplinei *Religie* este elaborată potrivit unui nou model de proiectare curriculară, centrat pe competențe. Construcția programei este realizată astfel încât să contribuie la dezvoltarea profilului de formare al elevului din ciclul primar. Din perspectiva disciplinei de studiu, orientarea demersului didactic pornind de la competențe permite accentuarea scopului pentru care se învață și a dimensiunii acționale în formarea personalității elevului.

Structura programei școlare include următoarele elemente:

- Notă de prezentare
- Competențe generale
- Competențe specifice și exemple de activități de învățare
- Conținuturi
- Sugestii metodologice

Competențele sunt ansambluri structurate de cunoștințe, abilități și atitudini dezvoltate prin învățare, care permit rezolvarea unor probleme specifice unui domeniu sau a unor probleme generale, în contexte diverse.

Competențele generale vizate la nivelul disciplinei *Religie* jalonează achizițiile elevului pentru întregul ciclu primar.

Competențele specifice sunt derivate din competențele generale, reprezintă etape în dobândirea acestora și se formează pe durata unui an școlar. Pentru realizarea competențelor specifice, în programă sunt propuse exemple de activități de învățare care valorifică experiența concretă a elevului și care integrează strategii didactice adecvate unor contexte de învățare variate.

Conținuturile învățării se constituie din inventarul achizițiilor necesare elevului pentru dobândirea competențelor specifice. Astfel, acestea sunt grupate pe următoarele domenii: Iubirea lui Dumnezeu și răspunsul omului; Dumnezeu se face cunoscut omului; Viața creștinului împreună cu semenii; Mari sărbători creștine. De asemenea, la nivelul fiecărei clase, programele prezintă o ofertă curriculară dezvoltată în jurul unor teme majore: *Dumnezeu este Viața* (la clasa a III-a); *Dumnezeu este Calea* (la clasa a IV-a). Aceste teme susțin formarea competențelor specifice, precum și construirea situațiilor de învățare într-un mod flexibil și creativ, în raport cu particularitățile de vârstă și individuale ale elevilor. Astfel, conținuturile învățării se subordonează atât domeniilor, cât și temelor majore.

Sugestiile metodologice includ strategii didactice, precum și elemente de evaluare continuă. Prezenta programă școlară propune o ofertă flexibilă, care permite cadrului didactic să modifice, să completeze sau să înlocuiască activitățile de învățare. Se urmărește astfel realizarea unui demers didactic personalizat, care să asigure formarea competențelor prevăzute de programă în contextul specific al fiecărei clase și al fiecărui elev. Educația religioasă la ultimele două clase ale ciclului primar presupune trecerea de la învățarea prin joc, specifică primelor trei clase, la un sistem metodologic mai complex, care să permită diferențierea demersului didactic în funcție de nivelul achizițiilor elevilor, dar și de nevoia dezvoltării acestora.

Pentru a asigura un cadru coerent în predarea *Religiei*, programa școlară propune un set de elemente comune pentru toate cultele din România ce au drept de predare a propriei religii în sistemul de învățământ: lista competențelor generale, o serie de exemple de activități de învățare și partea generală a sugestiilor metodologice. Listele de competențe specifice și de conținuturi sunt elaborate de către fiecare cult, permițând orientarea către teme relevante pentru fiecare dintre acestea.

Competențe generale

- 1. Aplicarea unor norme de comportament specific moralei religioase, în diferite contexte de viață**
- 2. Colaborarea cu copiii și cu adulții din mediul familiar, în acord cu valorile religioase**
- 3. Explorarea activă a unor elemente din viața de zi cu zi, din perspectiva propriei credințe**

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Aplicarea unor norme de comportament specific moralei religioase, în diferite contexte de viață

Clasa a III-a	Clasa a IV-a
<p>1.1. Analizarea unor opinii cu semnificație religioasă, exprimate în raport cu anumite situații de viață</p> <ul style="list-style-type: none"> - dialoguri pe diferite teme: importanța lui Dumnezeu în viața omului, importanța omului în viața semenilor și a celorlalte ființe din natură, viața de pe pământ etc. - exerciții de definire a unor termeni abordați în cadrul unor teme, din perspectivă generală și din perspectivă religioasă: cale, adevăr, bunătate, răbdare, respect, putere - lectura unor texte pe teme din natură (succesiunea anotimpurilor, revenirea naturii la viață primăvara etc.) - realizarea unor colaje cu imagini, fotografii care ilustrează aspecte din natură - explicarea, la nivelul de înțelegere al copiilor, a semnificației participării la slujbe (Sfânta Liturghie, Sfintele Taine) - discuții despre puterea primită de la Dumnezeu prin Sfintele Taine - vizionarea unor înregistrări video/ participarea la diferite slujbe (Sfânta Liturghie, Sfintele Taine, sfințirea apei etc.) - jocuri didactice ilustrative, care să valorifice experiențe ale copiilor, relevante din punct de vedere religios (referitoare la manifestarea unor virtuți în viața lor: sinceritatea, blândețea, bunătatea, răbdarea etc.) - analiza unor texte care prezintă diferite opinii cu semnificație religioasă în relație cu diferite situații de viață <p>1.2. Identificarea principalelor îndatoriri ale unui creștin în relație cu semenii, pe baza valorificării unor experiențe din viața cotidiană</p> <ul style="list-style-type: none"> - povestirea unor fapte bune, fie proprii, fie ale altora, relevante pentru aspecte precum: rostirea adevărului, ascultarea sfaturilor, manifestarea blândeții și a bunătății, experimentarea răbdării, manifestarea unor atitudini de respect etc. - lectura unor texte relevante, biblice și din viețile sfinților - jocuri de rol „Cum mă comport în situația...”, în relație cu diferite contexte relevante (alegerea binelui/ răului, comportamentul în relație cu semenii, comportamentul în relație cu diferite viețuitoare) 	<p>1.1. Compararea unor opinii cu semnificație religioasă, exprimate în raport cu diferite situații de viață</p> <ul style="list-style-type: none"> - dialoguri pe teme religioase (unicitatea fiecărei persoane, importanța raportării omului la Dumnezeu, rolul sfinților, importanța împlinirii poruncilor divine etc.), prin valorificarea unor povestiri, jocuri, ilustrații - exerciții de definire a unor termeni sau expresii: Biblie, sfânt, proroc, apostol, evanghelist, poruncă, drept - explicarea modalității de căutare a unui text în Sfânta Scriptură - exerciții de identificare a unor texte în Sfânta Scriptură - exerciții de exprimare a acordului/ dezacordului față de opiniile altora - exerciții de argumentare a opiniei proprii în spiritul toleranței față de opinia altora - analiza unor texte care necesită exprimarea unui punct de vedere personal față de o anumită situație <p>1.2. Sintetizarea principalelor îndatoriri ale unui creștin, pe baza valorificării unor situații din viața cotidiană, a exemplelor unor persoane din Biblie și a unor sfinți</p> <ul style="list-style-type: none"> - analiza, din perspectiva creștină, a unor atitudini și comportamente, pornind de la situații din viața cotidiană, texte literare, texte care prezintă persoane din Biblie sau sfinți - lectura de povestiri care evidențiază rolul poruncilor divine (referitoare la cinstirea lui Dumnezeu, a numelui lui Dumnezeu, a duminicii, a părinților) - exerciții de analiză a asemănărilor și a deosebirilor dintre poruncile divine și normele de comportament în diferite contexte sociale

Clasa a III-a	Clasa a IV-a
<ul style="list-style-type: none"> - recunoașterea unor atitudini față de ceilalți, pornind de la imagini, povești, filme adecvate vârstei elevilor, observarea unor comportamente etc. - discuții privind rolul muncii și al efortului în viața omului, rolul profesorilor în viața omului - exerciții de identificare și valorizare a propriilor calități, prin desene, dialoguri, jocuri <p>1.3. Formularea unor reguli de comportament moral-creștin, pentru diferite contexte de viață familială</p> <ul style="list-style-type: none"> - stabilirea, cu ajutorul profesorului, în grupuri mici și/ sau la nivelul clasei, a unor reguli de comportament adecvate vârstei elevilor și diferitelor contexte (școală, familie, biserică, stradă, natură etc.), relevante din perspectivă moral-religioasă - analiza unor situații privind respectarea anumitor reguli de comportament moral-creștin în diferite contexte date (jocuri de rol, povestiri, analiza unor imagini, filme, desene animate) - studii de caz, pornind de la situații reale sau imaginare familiare, care evidențiază importanța respectării unor reguli de comportament moral-religios - dialog pe tema regulilor de comportament religios pentru primirea unor Sfinte Taine, adecvate vârstei elevilor: „Cum procedez când mă spovedesc?”; „Cum procedez când merg să mă împărtășesc ...?”; „Ce fac după ce primesc Sfânta Împărtășanie?” - jocuri de rol: „Cum procedez în situația...?”; „Ce fac atunci când cineva îmi spune să fac un lucru bun/rău...?”. - vizite în diferite contexte de educație nonformală/ informală (bibliotecă, parc, muzeu etc.), în cadrul unor activități interdisciplinare Religie – Educație civică – Științe – Arte 	<ul style="list-style-type: none"> - analiza unor imagini pe diferite teme: „Cum putem face lumea mai bună”, „Ajutorul primit de la Dumnezeu”, „Sunt un exemplu pentru cei din jur” etc. - jocuri de rol: „Cum mă comport în situația...”, cu aplicații la diferite contexte relevante (comportamentul în diferite contexte sociale familiare; împlinirea poruncii iubirii etc.) <p>1.3. Analizarea modului în care sunt aplicate reguli de comportament moral-creștin, în diferite contexte de viață familială</p> <ul style="list-style-type: none"> - discutarea în clasă a unor norme din diferite contexte sociale și a unor porunci (pe baza unor dialoguri: „Cum mă comport în situația...?”; „Ce reguli au formulat cei care mă îndrumă în viață?”; „Cum poate îndeplini un copil poruncile?”; „Cum mă simt / cum procedez atunci când nu sunt de acord cu o regulă?”; „Ce diferențe există între împlinirea poruncilor de către copii și de către adulți?”) - exerciții de exersare a aplicării unor norme și porunci divine - formularea în grup a unui set de reguli ale clasei/ al unui regulament al clasei, care să valorizeze porunca iubirii aproapelui - exerciții de formulare a unor argumente/ contraargumente în analiza unor situații-problemă apărute în cadrul grupurilor de apartenență - elaborarea de proiecte pe teme relevante pentru domeniul educației religioase, în cadrul unor activități interdisciplinare: Religie – Educație civică – Științe – Istorie – Arte

2. Colaborarea cu copiii și cu adulții din mediul familiar, în acord cu valorile religioase

Clasa a III-a	Clasa a IV-a
<p>2.1. Exersarea unor roluri în cadrul grupurilor de apartenență</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>exerciții de identificare a rolurilor sociale ale unui elev, în raport cu persoanele importante din viața sa de creștin (părinții, preotul, nașii, creștinii din parohie, prietenii etc.)</i> - <i>participarea la diferite activități educative, împreună cu alți membri ai școlii, comunității, parohiei etc.</i> - <i>studii de caz pe tema importanței fiecărui om în viața semenilor din grupurile de apartenență</i> - <i>exersarea unor responsabilități și sarcini de lucru variate, în activitățile de tip perechi și în cele de grup</i> - <i>asumarea de roluri în rezolvarea unor sarcini de lucru în grupuri mici</i> - <i>exerciții de construire a unui text pe teme de educație religioasă, pe baza unui suport vizual sau a unui plan de idei</i> <p>2.2. Descrierea unor tipuri de relații și atitudini sociale, din perspectiva moralei religioase, pornind de la situații concrete</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>participarea la dialoguri pe diferite teme: „Ce învăț de la colegii mei și ce pot învăța ei de la mine?”, „Cum pot să răsplătesc răul cu bine?”</i> - <i>exerciții de identificare a unor elemente de diversitate în modul de manifestare a credinței diferitelor persoane, pornind de la realități din viața școlii și a comunității</i> - <i>audierea unor texte religioase simple, în proză sau în versuri, în care se reflectă ideea de adevăr, respect, blândețe</i> - <i>imaginarea unor povestiri privind raporturile persoanei cu diferite lucruri, ființe</i> - <i>discuții despre relațiile și atitudinile care se manifestă în cadrul diferitelor grupuri (familie, clasă, grupul de prieteni etc.), pe baza unor imagini</i> - <i>elaborarea de compuneri/ lecturarea de povestiri/ jocuri de rol cu scopul evidențierii unor relații în cadrul grupurilor</i> 	<p>2.1. Descrierea comportamentelor relaționale din cadrul grupurilor de apartenență</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>exersarea unor roluri specifice activităților desfășurate în diferite contexte (activități de grup, activități religioase etc.)</i> - <i>audierea unor povestiri care evidențiază exemple de conviețuire armonioasă între semenii</i> - <i>prezentarea unor cazuri reale sau imaginare relevante pentru teme de educație religioasă: „Cum relaționez cu cei care mă îndrumă”, „Rolul semenilor în viața creștinului”, „Iertarea și iubirea celorlalți”, „Exemplul personal și relațiile cu semenii” etc.</i> - <i>jocuri didactice care să faciliteze dezvoltarea climatului afectiv pozitiv în cadrul grupului</i> - <i>elaborarea de compuneri pe teme de educație religioasă, pornind de la o situație dată</i> <p>2.2. Analizarea unor tipuri de relații și atitudini sociale, din perspectiva moralei religioase, pornind de la situații concrete</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>discuții pe tema tipurilor de relații și atitudini sociale (colaborare, competiție, solidaritate, toleranță, intoleranță etc.), pornind de la povestiri, ilustrații, filme, texte biblice</i> - <i>exerciții de descriere a unor atitudini sociale, prin raportarea la norme sociale și la unele porunci divine</i> - <i>jocuri de dezvoltare a imaginii pozitive despre sine și despre celălalt, valorificând exemple din viața unor sfinți</i> - <i>elaborarea unor compuneri pe teme precum: „Împreună, putem face lucruri minunate”, „Dacă pot să te ajut, sunt fericit”, „Când te ajut, câștigăm amândoi” – cu scopul de a diminua spiritul de competiție negativă dintre elevi</i> - <i>elaborarea unor proiecte interdisciplinare Religie – Educație civică, pe teme relevante</i>

3. Explorarea activă a unor elemente din viața de zi cu zi, din perspectiva propriei credințe

Clasa a III-a	Clasa a IV-a
<p>3.1. Analizarea semnificației unor evenimente religioase din viața comunității</p> <ul style="list-style-type: none"> - formularea de întrebări referitoare la diferite evenimente religioase din viața comunității - povestirea după imagini (planșe, icoane, ilustrații etc.) cu tematică adecvată - dialoguri pe baza lecturii unor texte biblice și din viețile sfinților - utilizarea unor icoane pentru a descrie evenimente din viața Mântuitorului, a Maicii Domnului și a unor sfinți - audierea/învățarea de rugăciuni, cântări, colinde etc., cu explicarea semnificației acestora, a expresiilor și a termenilor religioși - imaginarea unor povestiri privind relația persoanei cu diferite lucruri, ființe - participarea la evenimente semnificative din viața școlii și a comunității 	<p>3.1. Analizarea semnificației unor evenimente religioase din viața comunității apropiate și a societății</p> <ul style="list-style-type: none"> - elaborarea de compuneri pornind de la unele evenimente religioase - dialog pe tema unor evenimente religioase semnificative din viața comunității și a societății, pornind de la experiențele elevilor - utilizarea unor icoane pentru a descrie evenimente din viața Mântuitorului, a Maicii Domnului și a unor sfinți - audierea/învățarea unor rugăciuni, cântări religioase, colinde etc. - lectura unor texte religioase, literare relevante privind viața unor sfinți români (activitate interdisciplinară Religie – Istorie – Limba și literatura română) - organizarea de serbări școlare cu tematică religioasă
<p>3.2. Prezentarea importanței unor sărbători și evenimente cu semnificații religioase, din viața familiei și a comunității</p> <ul style="list-style-type: none"> - discuții privind evenimentele importante din viața omului (nașterea, botezul, nunta etc.), valorificând experiențele concrete ale copiilor - analizarea unor imagini relevante din viața copiilor și a familiilor lor (fotografii și albume de familie, imagini din sfera publică) - prezentarea aspectelor caracteristice ale diferitelor sărbători (Nașterea Domnului, Botezul Domnului, Învierea Domnului, Înălțarea Domnului) - lectura unor texte literare referitoare la marile sărbători creștine - audierea/învățarea unor colinde și cântări religioase - participarea la serbări școlare - realizarea unor proiecte pe diferite teme interdisciplinare: Religie – Științe (de exemplu, „Apa în viața creștinului”, „Natura, darul lui Dumnezeu pentru om” etc.); Religie – Arte („Darul meu pentru tine” – realizarea unor desene și confecționarea unor felicitări, ornamente, colaje etc., cu ocazia diferitelor sărbători religioase) - identificarea unor obiceiuri și tradiții populare referitoare la diferite sărbători și evenimente religioase, care se manifestă în viața familiei, a comunității locale 	<p>3.2. Prezentarea importanței unor sărbători și evenimente cu conținuturi și semnificații religioase, din viața creștinilor</p> <ul style="list-style-type: none"> - discuții pe tema diferitelor sărbători religioase și a unor aspecte specifice acestora în viața familiei sau a comunității: modelele oferite creștinilor de persoanele biblice prezente la evenimentele din viața Mântuitorului, obiceiuri preluate (de exemplu, oferirea de daruri, după modelul magilor), sărbătorirea zilei femeii creștine, în duminica mironosițelor etc. (activitate interdisciplinară Religie – Educație civică) - realizarea unor proiecte, individual sau în grup, cu diferite teme („Drumul magilor”, „Ce sfinți sărbătorim în luna aceasta” etc.) - realizarea de felicitări, ornamente, colaje etc., cu ocazia sărbătorilor religioase - lectura unor texte literare, referitoare la marile sărbători religioase - participarea la sărbătorile comunității - prezentarea unor obiceiuri și tradiții populare referitoare la diferite sărbători și evenimente religioase, care se manifestă în viața familiei, a comunității locale

CONȚINUTURI

DOMENII	CLASA a III-a	CLASA a IV-a
	Dumnezeu este Viața	Dumnezeu este Calea
Iubirea lui Dumnezeu și răspunsul omului	Dumnezeu este izvorul vieții <ul style="list-style-type: none"> - Viața omului, darul lui Dumnezeu - Bucuria de a trăi - Omul în relație cu natura - Viața pe pământ și Împărăția lui Dumnezeu 	Cu Dumnezeu pe calea vieții <ul style="list-style-type: none"> - Lumea – casă pentru toți oamenii - Fiecare om își caută propria cale în viață - Biblia și Biserica arată calea spre Dumnezeu - Nevoia de a primi îndrumare în viață - Ajutorul lui Dumnezeu în situații dificile
Dumnezeu se face cunoscut omului	Ce înseamnă să fii creștin <ul style="list-style-type: none"> - Când un om devine creștin - Persoanele din viața unui creștin - Primirea iertării prin spovedanie - Primirea lui Hristos prin Sfânta Împărtășanie - Dumnezeu ocrotește și dă putere, pentru a face fapte bune - Alegerea binelui în viață 	Sfințenia, cale spre Dumnezeu <ul style="list-style-type: none"> - Calea spre Dumnezeu, deschisă tuturor oamenilor prin Iisus Hristos - Învățătura Domnului, vestită de sfinții apostoli și evangheliști - Mărturisirea și trăirea credinței de către sfinți - Sfinți români și creștinismul pe teritoriul țării noastre
Viața creștinului împreună cu semenii	Viața împreună cu ceilalți <ul style="list-style-type: none"> - Necesitatea de a spune întotdeauna adevărul - Ascultarea și împlinirea sfaturilor bune - Blândețea și bunătatea în relație cu ceilalți - Importanța de a avea răbdare cu cei din jur - Respectul față de sine și față de ceilalți - Nevoia de efort pentru a obține rezultate 	Iubirea creștină, sprijin pentru conviețuirea cu ceilalți <ul style="list-style-type: none"> - Iubirea, poruncă dată de Domnul Iisus Hristos - Viața în armonie cu ceilalți, îndemn al lui Dumnezeu - Familia și împlinirea poruncii iubirii - Prietenia și porunca iubirii creștine - Importanța exemplului personal de iubire creștină
Mari sărbători creștine	Nașterea și botezul Domnului <ul style="list-style-type: none"> - Nașterea Domnului - Botezul Domnului Învierea și înălțarea Domnului <ul style="list-style-type: none"> - Învierea Domnului - Înălțarea Domnului 	Nașterea Domnului, vestire și împlinire <ul style="list-style-type: none"> - Prorocii, vestitori ai nașterii lui Hristos - Magii, în căutarea Pruncului Iisus - Întâmpinarea Pruncului Iisus de către Dreptul Simeon De la Florii la Înviere <ul style="list-style-type: none"> - Cu Hristos, în Săptămâna Patimilor - Femeile mironosițe pe drumul Golgotei și în Duminica Învierii

Lista elementelor de conținut este completată cu un ansamblu de **elemente de tip predominant confesional** (rugăciuni, texte biblice, texte despre viața unor sfinți, cântări religioase și colinde), recomandate a fi abordate pe parcursul fiecărei clase. Acestea nu vor fi analizate ca unități de conținut de sine stătătoare, ci vor constitui modalități de exemplificare a temelor anterior menționate.

La clasa a III-a, propunem următoarea listă de elemente:

- audierea și/ sau învățarea unor **rugăciuni**: rugăciunea de dimineață; rugăciunea de seară; rugăciunea înainte de împărtășire; rugăciunea după împărtășire;
- audierea și / sau învățarea unor **texte biblice** scurte, ce pot fi corelate cu proverbe și zicători cu mesaj asemănător: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața” (Ioan 14,6); „Sprijiniți pe cei neputincioși, fiți îndelung-răbdători față de toți. Luați seama să nu răsplătească cineva cuiva răul cu rău, ci totdeauna urmați cele bune unul față de altul și față de toți” (I Tesaloniceni 5, 14-15); „Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său, cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică.” (Ioan 3,16);
- audierea și/ sau învățarea de **cântări religioase și cântece patriotice**: „Veniți să ne închinăm (cu variante pentru praznicele împărătești studiate)”; „Câți în Hristos v-ați botezat”; „Troparul Botezului Domnului”; „Aghiosul, Aghios”; „Troparul Înălțării Domnului”; „Versul Înălțării Domnului”; cântece închinare eroilor;
- audierea și/ sau învățarea de **colinde**: „Colo-n sus și mai în sus”; „La Vifleem colo-n jos”; „Praznic luminos”;
- lectura unor aspecte din **viața unor persoane biblice și a unor sfinți**: Prorocul David, Regele Solomon, Dreptul Iov, Prorocul Samuel, Sfântul Proroc Ioan Botezătorul, Sfântul Serafim de Sarov, Sfântul Ierarh Nectarie; Sfântul Ierarh Calinic de la Cernica; Sfântul Cuvios Ioan Iacob de la Neamț etc.

La clasa a IV-a, propunem următoarea listă de elemente:

- audierea și/ sau învățarea unor **rugăciuni**: rugăciune pentru cei care ne fac bine; rugăciuni/ tropare închinare sfinților;
- audierea și/ sau învățarea unor **texte biblice** scurte, ce pot fi corelate cu proverbe și zicători cu mesaj asemănător: „Să-L iubești pe Domnul Dumnezeu tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuși.” (Luca 10,27); „Căci dragostea de Dumnezeu aceasta este: Să păzim poruncile Lui; și poruncile Lui nu sunt grele.” (I Ioan 5,3); „Ascultă sfatul și primește învățătura, ca să fii înțelept toată viața.” (Pilde 19,20); „Pe toate căile tale, gândește-te la Domnul” (Pilde 3,6);
- audierea și/ sau învățarea de **cântări religioase și cântece patriotice**: răspunsurile la Ectenia mare; „Crucii Tale”; „Veniți să ne închinăm (cu variante pentru praznicele împărătești studiate)”; răspunsurile la Ectenia întreită; răspunsurile la Ectenia cererilor; „Ștefan, Ștefan, Domn cel Mare” etc.;
- audierea și/ sau învățarea de **colinde**: „Doamne, a Tale cuvinte”; „Nouă, azi ne-a răsărit”; „O, ce veste minunată”; „Trei crai de la răsărit”;
- lectura unor aspecte din **viața unor sfinți**: Sfântul Proroc Moise, Sfântul Proroc Ilie, Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan, Sfinții Trei Ierarhi: Vasile, Grigore și Ioan, Sfântul Ierarh Spiridon, Sfântul Mucenic Ștefan, Sfânta Muceniță Ecaterina, Sfântul Cuvios Dimitrie cel Nou din Basarabi, Sfânta Cuvioasă Parascheva, Sfântul Ștefan cel Mare, Sfântul Neagoe Basarab, Sfinții Martiri Brâncoveni etc.

Sugestii metodologice

Sugestiile metodologice au rolul de a orienta cadrul didactic în aplicarea programei școlare pentru proiectarea și derularea la clasă a activităților de predare-învățare-evaluare, în concordanță cu specificul disciplinei *Religie*. Elevul va învăța, prin metode adecvate vârstei, ceea ce îi este necesar pentru dezvoltarea sa armonioasă la această etapă de vârstă și pentru a face față cu succes cerințelor școlare.

Abordarea conținuturilor

Acest aspect presupune o atitudine flexibilă a profesorului de religie, prin accentul pus pe: valorificarea experiențelor de viață ale elevilor; accentuarea caracterului aplicativ al conținuturilor, creând contexte semnificative de învățare pentru viața reală; abordări diferențiate ale conținuturilor învățării, în acord cu experiențele elevilor și cu contextul social în care trăiesc aceștia; realizarea de conexiuni între *Religie* și alte discipline de studiu.

Astfel, pentru fiecare dintre temele propuse de programele școlare pentru clasele a III-a și a IV-a sunt identificate aspecte specifice, ce se impun a fi abordate în activitatea de predare-învățare și care pot constitui, de asemenea, repere în prezentarea conținuturilor la nivelul manualelor școlare și al auxiliarelor didactice.

În abordarea conținuturilor se recomandă să fie utilizate exemple biblice, din viețile sfinților și din viața cotidiană, relevante pentru fiecare temă.

DOMENII	CLASA a III-a
	Dumnezeu este Viața
Iubirea lui Dumnezeu și răspunsul omului	Dumnezeu este izvorul vieții <ul style="list-style-type: none">• Viața omului, darul lui Dumnezeu (copilul, darul lui Dumnezeu pentru părinți; alcătuirea omului din trup și suflet; grija față de trup; grija față de suflet)• Bucuria de a trăi (nașterea omului, moment de bucurie; momentele și motivele de bucurie în viață)• Omul în relație cu natura (lecția naturii; modele biblice și din viețile sfinților, de grijă pentru natură; ocrotirea naturii și a vieții)• Viața pe pământ și Împărăția lui Dumnezeu (Domnul Iisus Hristos vorbește despre Împărăția lui Dumnezeu; sfinții trăiesc veșnic în Împărăția lui Dumnezeu)
Dumnezeu se face cunoscut omului	Ce înseamnă să fii creștin <ul style="list-style-type: none">• Când un om devine creștin (Botezul, Mirungerea, Împărtășirea, primele taine primite de un creștin; numele de botez)• Persoanele din viața unui creștin (persoane care îl ocrotesc în mod nevăzut: Dumnezeu, Maica Domnului, îngerul păzitor, sfântul ocrotitor; persoane care îl ajută pe creștin: preotul, nașul, părinții, prietenii, creștinii din parohie, prietenii de la biserică)• Primirea iertării prin spovedanie (despre păcate și greșeli; despre iertare; cum se face spovedania)• Primirea lui Hristos prin Sfânta Împărtășanie (despre Sfânta Liturghie; pregătirea pentru împărtășire; binefacerile împărtășirii)• Dumnezeu ocrotește și dă putere, pentru a face fapte bune (despre ocrotirea și puterea de la Dumnezeu; despre ajutorul pentru a face fapte bune)• Alegerea binelui în viață (posibilitatea omului de a alege între bine și rău; persoane care îl ajută pe om să aleagă binele; perseverența în a face fapte bune)
Viața creștinului împreună cu semenii	Viața împreună cu ceilalți <ul style="list-style-type: none">• Necesitatea de a spune întotdeauna adevărul (de ce este important să fie spus adevărul; consecințele minciunii)• Ascultarea și împlinirea sfaturilor bune (de ce este importantă ascultarea și împlinirea sfaturilor bune; consecințele neascultării)

	<ul style="list-style-type: none"> • Blândețea și bunătatea în relație cu ceilalți (de ce sunt importante blândețea, bunătatea și iertarea; consecințele violenței) • Importanța de a avea răbdare cu cei din jur (de ce este importantă răbdarea; consecințele lipsei de răbdare) • Respectul față de sine și față de ceilalți (ce înseamnă respectul; consecințele lipsei de respect) • Nevoia de efort pentru a obține rezultate (ce înseamnă efortul la vârsta copilăriei; de ce este important efortul de a învăța și de a munci)
Mari sărbători creștine	<p>Nașterea și botezul Domnului</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nașterea Domnului (aspecte biblice referitoare la Nașterea Domnului; cum se pregătesc creștinii pentru Nașterea Domnului) • Botezul Domnului (Botezul Domnului în Evangheliile; Sfințirea Mare a apei; sfințirea caselor) <p>Învierea și înălțarea Domnului</p> <ul style="list-style-type: none"> • Învierea Domnului (aspecte biblice referitoare la Învierea Domnului; cum se pregătesc creștinii pentru Învierea Domnului) • Înălțarea Domnului (aspecte biblice referitoare la Înălțarea Domnului; cinstirea eroilor neamului)

DOMENII	CLASA a IV-a
	Dumnezeu este Calea
Iubirea lui Dumnezeu și răspunsul omului	<p>Cu Dumnezeu pe calea vieții</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lumea – casă pentru toți oamenii (aspecte specifice ale lumii de astăzi; oamenii doresc mereu o lume mai bună) • Fiecare om își caută propria cale prin viață (fiecare om este unic; care sunt nevoile omului; Dumnezeu răspunde căutării omului) • Biblia și Biserica arată calea spre Dumnezeu (ce înseamnă calea către Dumnezeu; ce este Biblia; cum călăuzește Biblia spre Dumnezeu) • Nevoia de a primi îndrumare în viață (de ce omul are nevoie de îndrumare în viață; cine ne îndrumă în viață) • Ajutorul lui Dumnezeu în situații dificile (ce dificultăți întâmpină un copil; încrederea în purtarea de grijă a lui Dumnezeu)
Dumnezeu se face cunoscut omului	<p>Sfințenia, cale spre Dumnezeu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Calea spre Dumnezeu, deschisă tuturor oamenilor prin Iisus Hristos (ce este sfințenia; cum se ajunge la sfințenie; care sunt roadele sfințeniei) • Învățătura Domnului, vestită de sfinții apostoli și evangheliști (cine au fost apostolii; cine au fost evangheliștii; rolul lor în transmiterea învățăturii creștine) • Mărturisirea și trăirea credinței de către sfinți (ce înseamnă mărturisirea credinței; modele de sfinți cu cinstire universală) • Sfinții români și creștinismul pe teritoriul țării noastre (aparitia creștinismului pe teritoriul țării noastre; exemple de sfinți români din diferite perioade istorice și provincii ale țării)
Viața creștinului împreună cu semenii	<p>Iubirea creștină, sprijin pentru conviețuirea cu ceilalți</p> <ul style="list-style-type: none"> • Iubirea, poruncă dată de Domnul Iisus Hristos (ce înseamnă iubirea lui Dumnezeu; ce înseamnă iubirea aproapelui) • Viața în armonie cu ceilalți, îndemn al lui Dumnezeu (rolul normelor în diferite contexte de viață; exemple de porunci din Decalog și învățături desprinse din acestea) • Familia și împlinirea poruncii iubirii (binecuvântarea familiei de către Domnul Iisus Hristos; iubirea dintre membrii familiei) • Prietenia și porunca iubirii creștine (prietenia în lumina învățăturii lui Hristos; aspecte definitorii ale prieteniei la vârsta școlară) • Importanța exemplului personal de iubire creștină (valoarea exemplului personal; exemple din viața cotidiană)

Mari sărbători creștine	<p>Nașterea Domnului, vestire și împlinire</p> <ul style="list-style-type: none"> • Prorocii, vestitori ai nașterii lui Hristos (cine au fost prorocii; rolul lor în pregătirea venirii Mântuitorului) • Magii, în căutarea Pruncului Iisus (cine au fost magii; închinarea magilor și întoarcerea în țara lor pe altă cale) • Întâmpinarea Pruncului Iisus de către Dreptul Simeon (despre evenimentul Întâmpinării Domnului; Dreptul Simeon, model de răbdare și perseverență) <p>De la Florii la Înviere</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cu Hristos, în Săptămâna Patimilor (principalele evenimente din duminica Floriilor și din Săptămâna Patimilor; atitudini ale apostolilor față de Mântuitorul) • Femeile mironosițe pe drumul Golgotei și în Duminica Învierii (cine au fost femeile mironosițe; devotamentul femeilor mironosițe; sărbătoarea femeilor mironosițe)
--------------------------------	---

În desfășurarea activităților didactice, profesorul de religie poate realiza diferite tipuri de conexiuni interdisciplinare: cele prevăzute de programa școlară, prin relație cu celelalte discipline din aria curriculară *Om și societate (Educație civică, Istorie, Geografie)*; conexiuni cu alte discipline de studiu din celelalte arii curriculare (*Limba și literatura română, Muzică și mișcare, Arte vizuale și abilități practice* etc.); conexiuni realizate de echipe de profesori, prin lecții sau prin activități extrașcolare cu caracter interdisciplinar. Astfel, se recomandă utilizarea unor abordări integrate care să promoveze: un accent prioritar pus pe proiecte, utilizarea de surse de cunoaștere care completează informațiile din manualul școlar, stabilirea de relații între concepte, gruparea flexibilă a elevilor în designul situațiilor de învățare. O astfel de abordare a curriculumului sugerează o schimbare de la procesul de predare-învățare centrat pe acumularea de informații religioase la o abordare centrată pe elev, care îi permite acestuia să exploreze sensuri și semnificații, să valorifice experiența sa de viață, să stabilească corelații între învățarea din clasă cu învățarea din contexte nonformale și informale.

Strategii didactice

Valorificarea valențelor formative ale disciplinei *Religie* promovează utilizarea de strategii didactice care accentuează construcția progresivă a cunoștințelor specifice, prin abordări flexibile și diferențiate ale conținuturilor învățării, în paralel cu formarea progresivă la elevi a capacității de autoevaluare a comportamentelor verbale și acționale, aplicabile în diferite contexte de viață din mediul apropiat al copilului.

Caracterul practic-aplicativ al disciplinei *Religie* solicită utilizarea, pentru segmentul de vârstă căruia ne adresăm, a unui cadru metodologic variat, care îmbină metodele tradiționale cu cele moderne, astfel încât acestea să devină căi pentru dezvoltarea capacității de comunicare a elevilor, pentru crearea unui cadru educațional bazat pe moralitate și religiozitate, prin care să fie sprijinită formarea de conduite precum încrederea, respectul pentru diferență, atitudinea pozitivă față de sine și față de alții, care să ajute la interiorizarea valorilor și a normelor moral-religioase.

Metodele de predare-învățare recomandate în activitățile didactice la disciplina *Religie* vizează cu precădere:

- observarea și învățarea prin descoperire, pornind de la seturi de imagini din diferite categorii (icoane, ilustrații cu conținut religios-moral, fotografii care reflectă aspecte din viața religioasă proprie și din cea a familiei, imagini ce fac referire la acțiuni și elemente liturgice etc.);
- studiul de caz, pentru analizarea unor situații reale sau imaginare, pornind de la experiențele de învățare și de viață ale elevilor;
- lectura textului din manual și a unor texte din literatura religioasă pentru a facilita dezvoltarea vocabularului cu termeni din domeniul religios și pentru a le susține interesul față de aprofundarea mesajului textului revelat;
- conversația, pentru identificarea, împreună cu elevii, a modalităților de aplicare în viața reală a diferitelor valori religioase, pentru evidențierea trăsăturilor morale ale persoanelor biblice sau ale personajelor din diferite povestiri cu conținut moral etc.
- învățarea problematizată, prin implicarea elevilor în rezolvarea unor situații-problemă simple, pornind de la prezentarea unor aspecte și evenimente cu valențe morale;
- jocul de rol și dramatizarea, pentru identificarea unor aspecte specifice domeniului religios,

pentru analiza și evaluarea critică a unor situații din diferite grupuri de apartenență sau pentru exersarea unor practici cu caracter moral-religios;

- învățarea bazată pe proiect, metodă ce își propune implicarea elevilor în activități de grup, în vederea realizării de investigații pe o temă propusă de profesor, urmată de prezentarea produsului obținut într-un text, dosar tematic, expoziție etc.

Aplicarea metodelor anterior descrise presupune utilizarea unor mijloace de învățământ variate, în special a celor cu caracter intuitiv, ilustrativ și oferă contexte de alternare a diferitelor forme de organizare a activității (individuală, în grupuri mici, frontal), de realizare a unor activități religioase specifice (audierea de povestiri, rugăciuni, texte și cântări religioase, colinde etc.), de implicare a elevilor în diferite activități extrașcolare, care completează și îmbogățesc demersurile didactice desfășurate prin ora de religie. Astfel, se recomandă ca profesorul de religie să utilizeze mijloace didactice adecvate: planșe ilustrative, softuri educaționale, CD-uri și DVD-uri cu filmulețe, prezentări educative cu ajutorul noilor tehnologii, adaptate conținuturilor propuse, culegeri de texte literare în versuri și proză, cântece necesare ca suport pentru serbări și lecții curente, site-uri cu informații religioase.

Contexte și medii de învățare

Ora de *Religie* nu înseamnă numai activitatea obișnuită a profesorului cu elevii în sala de clasă. Prin specificul ei, educația religioasă permite organizarea unor contexte variate de învățare, care să-i motiveze pe elevi pentru participarea activă și să le susțină interesul pentru domeniul *Religiei*.

Așadar, cum și unde anume se pot organiza activitățile de învățare la disciplina *Religie*?

- Învățăm în sala de clasă! În sălile de clasă, profesorul poate organiza diferite activități de predare-învățare cu elevii: lecții obișnuite de prezentare de noi teme, întâlniri cu personalități relevante pentru domeniul religiei, discuții pe teme religioase cu părinți sau cu alți membri ai comunității etc.
- Mergem la bibliotecă! Profesorul de religie, împreună cu elevii, poate organiza activitatea la biblioteca școlii sau la altă bibliotecă din comunitate. În aceste contexte de învățare, elevii pot fi încurajați și susținuți să se familiarizeze cu spațiul bibliotecii, să observe cum se caută o carte, să participe la întâlniri cu diferite personalități.
- Vizităm biserica! Biserica este un spațiu cu înalte valențe educative pentru ora de religie. Profesorul poate organiza cu elevii vizite la biserică, în diferite ocazii și scopuri: pentru participarea și observarea anumitor slujbe bisericești, pentru discuții cu preotul pe teme religioase sau pentru a organiza în comun diferite evenimente importante pentru comunitate ori activități de întraajutorare a membrilor acesteia.
- Leșim în alte spații din afara școlii! Profesorul de religie și elevii pot derula activități de învățare și în contexte extrașcolare precum: mersul la cinematograful pentru vizionarea unor filme pe teme religioase relevante din perspectiva acestei discipline de studiu, vizitarea unor muzee, plimbarea pe stradă/ prin parc pentru observarea comportamentelor oamenilor și analiza acestora din perspectiva moralei religioase.
- Mergem în excursii tematice la mănăstiri sau alte lăcașuri de cult! Profesorul de religie poate organiza excursii cu elevii, pe un traseu care să cuprindă o serie de mănăstiri sau alte așezăminte religioase cu o anumită semnificație pentru comunitatea sau regiunea respectivă. În acest context, se pot organiza discuții cu specialiștii din muzeele mănăstirilor, se pot iniția dialoguri cu unii duhovnici, se pot observa sau descrie spațiile sau obiectele cu caracter sacru.
- Căutăm pe Internet informații și imagini cu caracter religios! În afară de faptul că unele lecții sau teme pot utiliza platforme educaționale, profesorul poate să descopere pe Internet, împreună cu elevii, informații relevante despre specificul vieții religioase din spațiul proxim sau din alte arealuri geografice și culturale, poate urmări secvențe muzicale, filmice, liturgice ce sunt corelate cu temele planificate.

Aspecte privind evaluarea

Evaluarea constituie o componentă organică a procesului de învățământ. Se recomandă a fi utilizate cu prioritate metode moderne de evaluare, precum: observarea sistematică a comportamentului elevilor, centrarea pe progresul personal, autoevaluarea, realizarea unor proiecte care să valorifice achizițiile copiilor și să stimuleze în același timp dezvoltarea de valori și atitudini, în contexte firești, sincretice, adaptate vârstei. Este recomandabil ca evaluarea să se realizeze prin raportare la standarde generale și nu la nivelul clasei. De asemenea, evaluarea orientează cadrul didactic în reglarea strategiilor de predare, pentru o mai bună adecvare la particularitățile individuale și de vârstă ale elevilor.

Procesul de evaluare va pune accent pe recunoașterea experiențelor de învățare și a competențelor dobândite de către copii în contexte nonformale sau informale. Evoluția copilului va fi înregistrată și discutată cu părinții. În întreaga activitate de învățare și evaluare va fi urmărit, încurajat și valorizat progresul fiecărui elev în parte.

Grupul de lucru

Pîslaru Cătălin	Ministerul Educației Naționale
Horga Irina	Institutul de Științe ale Educației
Teodorescu Livia	Institutul de Științe ale Educației
Zăbavă Mihaela	Centrul Național de Evaluare și Examinare
P.S. Varlaam Ploieșteanul	Patriarhia Română
Achim Mihaela	Școala Gimnazială Nr. 280 București
Apreutesei Daniela	Patriarhia Română, Sectorul Cultură și Patrimoniu Religios
Boha Claudia	Inspectoratul Școlar Județean Sălaj
Buchiu Ștefan	Universitatea din București, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul”
Corujan Ioana	Școala Gimnazială „Horea” Cluj-Napoca
Cucoș Constantin	Universitatea „Al. I. Cuza” Iași, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației
Dogaru Gheorghe	Inspectoratul Școlar al Municipiului București
Jambore George	Patriarhia Română, Sectorul Teologic-Educațional
Lemeni Adrian	Patriarhia Română, Sectorul Teologic-Educațional
Martin Iuliana	Școala Gimnazială Nr. 197 București
Nicolescu Costion	Muzeul Țăranului Român
Opriș Dorin	Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic
Opriș Olivia-Monica	Seminarul Teologic Ortodox „Sf. Simion Ștefan” Alba Iulia
Săftoiu Daniela	Inspectoratul Școlar Județean Mehedinți
Tacea Antoaneta Firuța	Universitatea București, Facultatea de Psihologie și Științele Educației
Zăbavă Emil Dănut	Școala Gimnazială Nr. 28 București